

ЕКСПОРТНА ОРІЄНТАЦІЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА ТА ЦІНОВІ РИЗИКИ

**ОНЕГІНА В.М., Д.Е.Н., БІЛЕЦЬКИЙ О.В., К.Е.Н., АСИСТЕНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Потужний ресурсний потенціал сільського господарства економіки України зумовлює не лише орієнтацію країни на стратегію самозабезпеченості у вирішенні проблеми продовольчої безпеки, а й залежність його реалізації та розвитку від експортної орієнтації сільськогосподарського виробництва.

У 2016 р. експорт агропродовольчої продукції з України становив 42,0% вартості товарного експорту України, у 2017 р. – 41,1 % (табл. 1). Лише зернових у 2017 році було експортовано на 6,5 млрд дол. США. Фактично 36,6 % експорту сільськогосподарської та продовольчої продукції склав продаж зернових, 25,9 % – продаж жирів та олії тваринного і рослинного походження, 11,9 % – насіння і плодів олійних культур [1].

Таблиця 1

Показники експорту агропродовольчої продукції України

<i>Показники</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>
Вартість експорту, млрд. дол. США	17,0	16,7	14,6	15,3	17,8
Частка експорту агропродовольчої продукції у експорті товарів, %	26,9	31,0	38,3	42,0	41,1

Джерело: дані Держстату України [1]

Але конкурентоспроможність української сільськогосподарської продукції на світовому ринку, можливості виробників профінансувати процеси відтворення залежать від цінової ситуації на ринках сільськогосподарської продукції та ресурсів, що споживаються в сільському господарстві, а також динаміки курсу національної валюти. Коливання цін на продукцію та ресурси галузі генерують значні ризики для агробізнесу та експортної орієнтації сільськогосподарського виробництва.

Тракування ризиків в сучасній науці є досить неоднозначними. У Вікіпедії ризик визначається як поєднання ймовірності та наслідків настання несприятливих подій; характеристика ситуації, що має невизначеність результату, при обов'язковій наявності несприятливих

наслідків [2]. Але Міжнародна організація зі стандартизації (International Organization for Standardization, ISO) не розглядає більше ризику лише як шанс або ймовірність втрат, у ISO 31000 ризик визначається як ефект невизначеності стосовно досягнення цілей, що таким чином передбачає як негативні, так і позитивні наслідки [3]. Погоджуючись з таким підходом до тлумачення категорії ризик у випадку оцінки якості менеджменту, вважаємо, що стосовно результатів фінансово-господарської діяльності (обсягів виробництва, доходів, прибутків) ризик все ж таки ми пов'язуємо з ймовірністю несприятливих наслідків та втрат в очікуваних результатах господарської діяльності.

Внаслідок коливання цін на світовому ринку агропродовольчої продукції зазнають втрат не лише експортери, а й виробники продукції, які є залежними від умов її експорту. Динаміка цін на світовому ринку агропродовольчої продукції демонструє і висхідну траєкторію, і пониження (табл. 2).

Таблиця 2

**Індекси цін агропродовольчої продукції
на світовому ринку, % (2002–2004 рр. – 100 %)**

<i>Рік</i>	<i>Індекс цін агропрод. продукції</i>	<i>Індекс цін на зернові</i>	<i>Індекс цін на молочну продукцію</i>	<i>Індекс цін на м'ясну продукцію</i>	<i>Індекс цін на цукор</i>	<i>Індекс цін на рослинні олії</i>
2013	209,8	219,3	242,7	184,1	251,0	139,0
2014	201,8	191,9	224,1	199,0	241,4	181,1
2015	164,0	162,4	160,3	168,1	190,7	147,0
2016	161,5	146,9	153,8	156,2	256,0	163,8
2017	174,6	151,6	202,2	170,1	227,3	168,8

Джерело: складено за даними ФАО [4]

Ціни на світовому ринку на сільськогосподарську продукцію, досягнувши свого піку у 2011 р. по відношенню до рівня 2002-2004 рр., поступово знижувалися протягом 2012–2016 рр., у 2017 р. відбулося незначне підвищення їх рівня, яке змінилося у 2018 р. на спадну тенденцію. У 2018 р. індекс цін на агропродовольчу продукцію склав 168,5 % від рівня 2002-2004 рр.

Ціни на внутрішньому ринку в Україні на сільськогосподарську продукцію під тиском змін валютного курсу фактично підвищувалися з 2014 року. (індекс цін реалізації сільськогосподарської продукції склав у 2013 р. 97,3 %, у 2014 р. – 124,3 %, у 2015 р. – 154,5 %, у 2016 р. – 109,0 %, у 2017 р. – 111,5 % [1]) та стали важливими чинниками прибутковості сільськогосподарського виробництва у 2014-2017 рр. Та

посилення експортної орієнтації вітчизняного сільськогосподарського виробництва збільшуватиме цінові ризики, що генеруються на світовому ринку, для українських сільськогосподарських виробників.

Методами зниження ризиків мають стати довгострокові контракти; диверсифікація експорту сільськогосподарської та продовольчої за регіонами та країнами, видами продукції; посилення аналітичної та прогностичної роботи; запровадження технологій міжнародного маркетингу та менеджменту якості; розробка та запровадження відповідних страхових продуктів для експортерів; урахування в аграрній політиці зростаючого впливу зовнішніх цінових коливань на агробізнес та передбачення державних заходів з нейтралізації його негативних наслідків.

Література.

1. Статистичний щорічник «Сільське господарство України» за 2017 рік / Держ. ком. статистики України. Київ: Держстат, 2018. 245 с.
2. Ризик / Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%B8%D0%B7%D0%B8%D0%BA>
3. The new ISO 31000 keeps risk management simple / ISO official website. URL: <https://www.iso.org/news/ref2263.html>
4. FAO Food Price Index / FAO official website. URL: <http://www.fao.org/worldfoodsituation/foodpricesindex/en/>

ДО ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПРАЦІВНИКІВ

*ПОДОРОЖНІЙ Є.Ю., Д.Ю.Н., ПРОФЕСОР,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ*

В умовах формування принципово нового ринку праці в Україні, коли працедавець зацікавлений в підвищенні ефективності своєї справи, вирішальними при формуванні кадрового складу стають якості кожного окремого працівника як професіонала в тій чи іншій сфері життєдіяльності. В той же час працівник з більш високими професійними якостями намагається з найбільшою вигодою для себе реалізувати свої професійні можливості, свою конкурентоспроможність на ринку праці. Однак, «аналіз правових, економічних, соціальних, демографічних реалій в Україні вказує на існування вагомих чинників протидії розвитку